

Sak

C 36205/1-34

FLESBERG KIRKE, BUSKERUD

TILER

Dok.nr.	Dato	Dokument (type, tittel)	Merknader

MB/EW
BH.

Flesberg Menighetsråd,
F l e s b e r g .

Universitetets Oldsaksamling vil herved søke om å få overført til museet de stavkirketiler som nå er lagret og som ikke kommer til anvendelse ved kirkens restaurering.

Universitetets Oldsaksamling akter å oppbevare tilene i Vikingskipshuset og senere stille dem opp i et planlagt Norsk stavkirkemuseum.

Tilene har nå ligget lagret under et provisorisk tak i det fri i nærmere 10 år. Denne oppbevaringsmåte kan neppe sies å være tilfredsstillende i lengden. Hvis Flesberg kommune skulle ønske å bygge et hus for tilene, bør veggene være ca. 4 meter høye, slik at tilene kan bli utstilt i oppreist stilling. Et hus av denne størrelse vil både bli kostbart og virke skjemmende i kirkens nærhet.

Oslo, 23. april 1964.

Bjørn Hougen.

Martin Blindheim.

RIKSANTIKVAREN

Jnr. 746-A/68-1964 RH:MN

28. april 1964
OSLO DEN
KIRKEGT. 14-18

Flesberg sokneråd
herr sokneprest Mjåvatn
Flesberg

Flesberg stavkirke, gammel stavkirketiler.

Vi oversender herved vedlagte brev fra Universitetets Oldsaksamling til soknerådet, i det Riksantikvaren vil anbefale at de omtalte veggtiler blir deponert i Oldsaksamlingen slik som foreslått, og at soknerådet søker stiftsdireksjonen om tilatelse til dette. Tilene vil på denne måte bli betryggende oppbevart for fremtiden.

Roar Hauglid

Stephan Tschudi Madsen

Bilag: 1 brev

14. mai 1964.

MB/EW.

Herr sokneprest Andreas Mjaavatn,
F l e s b e r g .

Kjære Mjåvatn,

Hermed sender jeg deg på vegne av Universitetets Oldsaksamling en depositumserklæring som professor Hougen allerede har undertegnet på vegne av museet. Kan du være så vennlig å undertegne den og eventuelt, hvis det er nødvendig, å la andre undertegne den i tillegg. Cato Enger fra Riksantikvariatet kommer til Flesberg kirke tirsdag og bringer med seg portalens overstykke. Rikantikvar Roar Hauglid fant at det var best å gjøre det på denne måten, slik at Enger samtidig kunne gi bygningsfolkene de riktige instruksjoner om hvordan dette stykke skal settes på plass.

Enger vil da ved samme anledning plukke ut de stykker av tilene som skal benyttes til portalen. Han har lovet å prøve å skaffe en lastebil i Flesberg som kan ta med seg de øvrige tiler til Universitetets Oldsaksamling.

Jeg håper du ikke har noe imot denne ordning den synes Riksantikvaren og dette museum å være den beste måte å ordne denne sak på. Jeg har forøvrig lest depositumserklæringen opp i telefonen for riksantikvar Roar Hauglid, og han mente den burde formuleres nettopp på den måte som er gjort.

Med beste hilsen

Martin Blindheim.

Flesberg menighetsråd,
Flesberg.

Universitetets oldsaksamling,
Oslo.

Søknaden fra Oldsaksamlingen av 23. april 1964 om å få overført til museet til oppbevaring noen stavkirketiler som blir tilovers etter restaureringen av Flesberg kirke, er behandlet av Flesberg menighetsråd.

Menighetsrådet er enig i, under visse forutsetninger, at disse tilene oppbevares av Universitetets oldsaksamling. Men dets vedtak er gjort avhengig av de kommunale myndigheters samtykke.

Saken er ikke behandlet i formannskapet enda, og tilene kan ikke utleveres før godkjenning av formannskapet foreligger.

Flesberg menighetsråd 19. mai 1964.

Med hilsen

Andr. Mjaavatn

formann.

Flesberg menighetsråd,
Flesberg.

Universitetets oldsaksamling,
Oslo.

Overstykket til stavkirkeportalen til Flesberg kirke.

På søknad herfra 24. august 1962 har vi fått svar fra Riksantikvaren, dat. 4. mars 1963. Han meddeler at Universitetets oldsaksamling har samtykket i at omtalte overstykke overleveres til Flesberg kirke.

Vi bringer herved vår inderligste takk for imøtekommenheten!

På vegne av Flesberg menighetsråd og Flesberg kommune erkjenner jeg mottakelsen av

"midtstykket fra Flesberg stavkirkes vestportal" fra Universitetets oldsaksamling (oppgitt museumsnummer 7776).

Det settes på plass i dag.

Flesberg sokneprestembete 19. mai 1964.

Andr. Mjaavata.

Deposisjonserklæring.

Et midtstykke fra Flesberg stavkirkes vestportal i Universitetets Oldsaksamling (museumsnummer 7776) deponeres herved i Flesberg kirke for å bli satt på sin opprinnelige plass.

Samtidig deponerer Flesberg kommune for det samme tidsrom i Universitetets Oldsaksamling de tiloversblevne tiler som nå er lagret ved kirken.

Oslo, 27. juni 1964.

For Universitetets Oldsaksamling. For Flesberg kommune.

Björn Hougen.
Professor.

top. ark

27. juni 1964.

MB/BH/VM.

Herr ordføreren i Flesberg
Flesberg kommunelokale
Flesberg.

Ordføreren tør være kjent med at Universitetets Oldsaksamling på oppfordring fra Flesberg Menighetsråd ved hr. sokneprest Andreas Mjaavatn og Riksantikvaren har sendt tilbake til Flesberg kirke det manglende midtstykke i vestportalen. Midtstykket har vært oppbevart i museet siden 19de årh. og er museets eiendom. Når museet har gått til det skritt å returnere en verdifull kunstgjenstand, er det av interesse for kirkens restaurering og fordi det synes at portalen bør være komplett.

Universitetets Oldsaksamling er av den oppfatning at Flesberg kommune til gjengjeld bør deponere i museet de veggplanker som i sin tid ble funnet i kirkens gulv og som nå i en årrekke har vært lagret i friluft bak kirkens uthus. Disse plankene, som alle er forhugget, kom ikke til anvendelse ved restaureringen. Ifølge Riksantikvaren må det snarest finnes et annet oppholdssted for dem, da de ellers tar skade.

Gjennom sokneprest Mjaavatn har museet sendt kommunen en søknad om deponering i museet av plankene. Av medfølgende deponisjons erklæring for portalens midtstykke, fremgår det at Universitetets Oldsaksamling deponerer midtstykket i kirken for det samme tidsrom som Flesberg kommune deponerer plankene i museet. Ifølge sokneprest Mjaavatn tilkommer det kommunestyret som ansvarlig myndighet å underskrive på kirkens vegne.

Så vidt en forstår skal Flesberg kommunestyre ha møte i kommende uke. En vil derfor be om at saken da blir brakt i formell orden og vedlagte deponisjons erklæring returnert Universitetets Oldsaksamling i undertegnet stand. Det vil være praktisk om Oldsaksamlingen samtidig får tilsendt en deponisjons erklæring for plankene, slik

at denne kan bli returnert Flesberg kommune med det samme. Oldsaksamlingen kan så hente plankene og saken derved være avsluttet.

Stiftsdireksjonens samtykke vil være av rent formell natur så lenge de impliserte parter, Riksantikvaren, Flesberg kommune, og Universitetets Oldsaksamling er enig i saken, og skulle derfor ikke behøve å sinke plankenes deponering i museet.

Björn Hougen.
Professor.

Martin Blindheim.
Førstekonservator

FLESBERG KOMMUNE
FORMANNSKAPET

M. Artur

Lampeland den 14. august 1964.

Universitetets oldsaksamling,

Oslo.

Deres brev av 27. juni d.å.

./.
En viser til vedlagte særutskrift av Flesberg kommunestyrets behandling av sak nr. 122/64.

Det framgår derav at de gamle veggplanker (tiler) kan overlates til Universitetets oldsaksamling på betingelser som nevnt i vedtaket.

En ber tilsendt depositions erklæring i samsvar med kommunestyrets vedtak. Når denne erklæring er underskrevet av begge parter, kan de gamle veggplanker hentes.

En vil gjerne få understreke kommunens takk for å ha fått tilbake det manglende midtstykke til vestportalen.

Herbr. Bjørkesett
Herbr. Bjørkesett.

dep. for Fle

av møteboka for Flesberg formannskap i møte den 30. juni 1964.
 av 5 medlemmer var 5 tilstede (medregnet møtende varamenn).

Sak nr. 192. Flesberg gamle stavkirke - de gamle tiler.

Flesberg menighetsråd har behandlet søknad fra Universitetsets Oldsaksamling om å få overført til museet de stavkirketiler som er blitt tilovers etter restaureringen av Flesberg kirke. Tilene skal oppbevares i Vikingskipshuset senere stilles opp i et planlagt Norsk stavkirkemuseum.

Menighetsrådet går med på dette under forutsetning av formannskapets samtykke. Men forutsetningen er at tilene kan bringes tilbake til Flesberg når menighetsrådet eller formannskapet ønsker det. Det har vært på tale å få i stand et bygdetun, og det kan tenkes at det kan være av interesse å plassere tilene d

Universitetsets Oldsaksamling har på oppfordring fra Flesberg menighetsråd og Riksantikvaren sendt tilbake til Flesberg kirke det manglende midtstykke i vestportalen. Det opplyses at midtstykket har vært oppbevart i museet siden 19de århundre og skal således være museets eiendom.

Universitetsets Oldsaksamling er av den oppfatning at Flesberg kommune til gjengjeld bør deponere i museet de veggplanker (tiler) som i sin tid ble funnet i kirkens gulv og som nå i en årrekke har vært lagret ved kirken.

Formannskapet vil nå kommunestyret til å gjøre slikt vedtak:

Kommunestyret er takknemlig for å ha fått tilbake til Flesberg kirke det manglende midtstykke til vestportalen, og en kan gå med på at Flesberg kommune til gjengjeld deponerer i museet de lagrede veggplanker (tiler) for det samme tidsrom som Universitetsets Oldsaksamling deponerer portalens midtstykke i Flesberg kirke. Men det må tas forbehold om at Flesberg må få tilbake noen av tilene når formannskapet ønsker det for å ha i et eventuelt bygdemuseum.

Reitt utskrift:

Kåre Bjørkesett
 Kåre Bjørkesett.

Behandlet av kommunestyret i møte den 30. juni 1964 som sak nr. 122.

Anders K. Juveli foreslo at Flesberg selv bør beholde tilene til oppbevaring.

Formannskapets forslag ble vedtatt med 19 mot 1 st. som ble avgitt for A. K. Juvelis forslag.

Reitt utskrift:

Kåre Bjørkesett
 Kåre Bjørkesett.

UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING
FREDERIKS GATE 2, OSLO 1

TELEFONER:

BESTYRER 202929
UNDERBESTYRER 202924
KONTORET 202405
REGNSKAPSAVD. 202327

OSLO

DEPOSITUMSERKLÆRING.

Flesberg Kommunestyre og Universitetets Oldsaksamling foretar herved et gjensidig depositum som har den samme varighet. Universitetets Oldsaksamling deponerer i Flesberg kirke vestportalens midtstykke. Til gjengjeld deponerer Flesberg Kommunestyre i Universitetets Oldsaksamling samtlige tiler og tilefrag-
menter som er blitt til overs ved Riksantikvarens restaurering av Flesberg kirke. Hvis formannskapet skulle ønske det, skal Flesberg kunne få tilbake noen tiler til utstilling i et eventuelt fremtidig bygdetun i Flesberg.

For Flesberg Kommune.

For Universitetets Oldsaksamling

Knut Bjørkseth
ordfører

Flesberg, 26. august 1964.

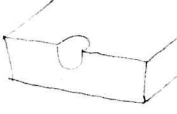
Oslo, 25. august 1964.

A 68 FLESBERG KIRKE

Materialer fra stavkirken.

Beskrivelse 4. juli 1964 ved Håkon Christie.

Da gulvene ble lagt om for snart 10 års siden, ble det funnet stavkirketiler og andre gamle materialer som undergulv. Disse ble lagret under et bølgeblikktak øst for uthuset som står øst for kirkegården og skal nå til Oldsaksamlingen.

Det er 7 golvplanker ca. 4,50 cm lange nå, men de er saget over i den ene enden alle, og har vært noe lenger; den ene enden er imidlertid original økset og har et skråttstillet halvt naglehull på oversiden etter den skrå fornagling som kjennes fra stavkirkegulv. Golvplankene er tiløkset i undersiden, og delvis også i oversiden er det forhugget for senere gulvbjelker. De 6 er 35-40 cm brede mens den ene bare er 20 cm bred. Den har skrå naglehull også langs den ene langsiden og har altså ligget mot en svill med den ene langsiden. Den gamle kortsiden har ett skrått naglehull. Oversiden av denne planken er lite slitt og har nokså markante skrå øksehugg. Det er adskillig tjæresøl på den, og i tjæren er det avtrykk etter tverrgående innretning som har stått på den. Plankene er bredest på oversiden og sideflatene skrår noe innover. De er 12-15 cm tykke og temmelig uhåndterlige.

Av stavkirke tiler (veggplanker) av vanlig type er det 12 store lengder og 4-5 mindre stubber. Av vanlig type vil si slik som de andre i kirken med not i den ene og fjær i den andre siden.

Tile 1 er 363 cm lang, men den er rett avhugget i begge ender uten merke etter fjær for stavlegje og svill. Den er 47 cm bred og 12 cm tykk på det tykkeste, hvor den har profil. Den siden som har profil kan være buet eller nokså parallell innsiden inntil 5-10 cm fra noten, hvor den bøyer inn.

Tile 2 er 256 cm lang, sekundært avhugget i begge ender. Fjæren er borthugget og den har nå 32 cm bredde. Påfallende er at den og noen andre ikke har vinkelrett hjørne i utvendig side ved profilet. 11 cm tykk.

Tile 3 er 235 cm lang, 45 cm bred og 12 cm tykk med skrå side i profilet. Den ene enden er sekundært avhugget, mens den andre, som har gammel rett avhugning, har et firkantet hull 5 cm høyt og 12 cm bredt 44 cm fra enden.

Tile 4 er målt, den har fått den ene vangen på noten hugget av.

Tile 5 er 364 cm lang. Nedre ende er intakt bortsett fra at fjæren, som har stått ned i svillens not, er hugget av. Oventil er den saget av. Den har hatt not iden ene siden, men notens indre vange er hugget vekk. Fjæren er også hugget vekk. Tilen er nå 48 cm bred, og med fjæren ville den vel bli 53 cm. Den er 12 cm tykk i notsiden. Innsiden har nedentil en avskråing fra fjæren.

Tile 6 er 363 cm lang. Den ene enden, ant. toppen, har opprinnelig ende med noe avskrådd innside. Toppen som har gått opp i stavlegjen, er hugget av. Tile 6 er 45 cm bred og 11 cm tykk.

Tile 7 er 361 cm lang, 45 cm bred og 12 cm tykk. Den er avhugget i begge ender.

Tile 8 er 364 cm lang, 45 cm bred og 10 cm tykk. Fotenden er bevart bortsett fra at tappen som har stått i svillen er forhugget.

Tile 9 er 373 cm lang. Den er avøkset i begge ender. 132-150 cm fra det som nå er øvre ende har den et firkantet hull som går på skrå tvers gjennom tilen nedover mot utsiden. Hullet er 9 cm bredt og har vel gitt opplegg for svalens sperre, selv om det ikke er merke etter fornagling. Tilen er 38 cm bred og 9 cm tykk.

Tile 10 er 353 cm lang. Fotenden er bevart bortsett fra at tappen som har gått ned i svillen er hugget bort. Med denne og de andre tiler, hvis nederende er bevart, legger vi merke til at den ytre halvdel av nedre endeplate, som har dekket svillens ytre side, har dryppneseprofil som vel har hindret vannet fra å trenge inn. Det er som regel tjæret^{et} stykke inn langs undersiden av denne del av tilen. Innsiden av tilen har vært noe avskrådd for å gi kileform til tappen, som har gått ned i svillens not. Tile 10 er 46 cm bred og 12 cm tykk i notsiden. Den har et spor for et bokbred^t som går opp fra 74-81 cm over bevart fotende. Sporet går stigende fra notsiden 24 cm inn på tilen.

Tile 11 er 363 cm lang. Øvre ende er avhugget, men fotenden er bevart, bortsett fra at toppen er hugget av. Den er 40 cm bred i toppen og 48 cm bred i foten. For noen av tilene gjelder det at de er bredere i den ene enden enn den andre, men for ingen så uttalt som her. Tykkelsen på tile 11 er 11,5-12,5 cm.

Tile 12 er 35 cm lang. Fotenden er antagelig bevart så å si fullstendig, for innsiden har opprinnelig avskråing nedover, men det må være avøkset her senere, men ikke nylig. Den er 40 cm bred, ca. 9 cm tykk i notsiden.

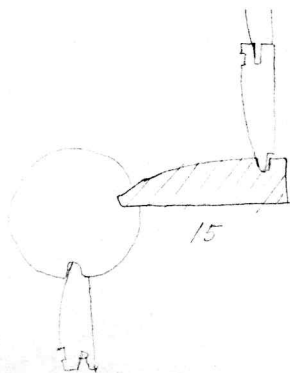
140 cm over fotenden begynner et dekorert felt med nederst arkade på hvit bunn og over vegetabilsk ranke. I buefeltet står nok nadverden s innstiftelse i sort fraktur nokså avslitt. Oventil avsluttes dekorasjonen etter en buelinje med topp 40 cm under topp av tile.

Flere regulære tiler er det ikke, men det er to korte stubber av denne type, 65 og 75 cm lange med ca. 35 cm bredde, og et tredje stykke av en 155 cm lang hvor bare halvdelen med noten er bevart.

Tile med fjær i begge sider representeres av tile 13 som er målt opp. Dens øvre ende er bevart med avskrådd innside, men det er ikke klare merker etter topp som har gått opp i stavlegjen. Utsiden er buet og innsiden er også noe buet til hver side mot falsen for fjæren. Innsiden har dekor med buefelter og liniære bånd og innskrifter i sort fraktur, nederst også forhugget i nedre ende. Øvre del er dekorert med ranker i tre soner og avsluttes 29 cm under toppen.

En annen tile med fjær i begge sider er bevart i tile 14. som er 213 cm lang. Den er kileformet og 12 cm bred mellom fjærene i den ene enden og 7 cm bred mellom fjærene i den andre. Fjærene er imidlertid sterkt forhugget, men ser ut til å ha hatt vanlig bredde på ca. 5 cm. Tilens innside er forhugget og den buede del av utsiden, men den har vært buet utvendig. Antagelig er tile 14 en kile til å drive ned til slutt for å tette veggene.

Tile 15 og 16 er veggtiler som må ha hørt hjemme i et innspringende hjørne uten stolpe, ant. hjørnet mellom skip og kor. Tilene er målt. De har regulær fjær i den ene siden. Hvis de har hørt hjemme i skipets østvegg og opptatt korets langvegger i den rill eller not de har på sin ytterside, har tile 15 sittet i nord og tile 16 i syd.

Kanskje har de utgjort hele bredden av veggstykket fra skipets østre hjørnestolper til koret eller at avstanden fra veggstolpe til kor ikke var mer enn 30 cm, m.a.o at fjæren har gått inn i stolpens not. På oppmålingen av stavkirkens stående deler har jeg ikke kunnet avgjøre om tilen nærmest stolpen har regulær not med fals på innsiden, eller går inn uten fals, men jeg har tegnet dem uten fals. Av de bevarte løse tiler er det ingen uten fals for fjæren, og det er vel derfor mest sannsynlig at også tilen som går inn i stolpen har hatt fals for fjær. Disse to tilene, 15 og 16, kan forsåvidt ha gått inn i skipets østre hjørnestolper. Et tegn som tyder på det er det at falsen nedentil på begge er trukket noe inn fra fjærens ytterkant, og det kan være av hensyn til stolpens base. Det samme forhold er observert på tile 5, som kan ha gått inn mot ett av korets østre stolper.

Både tile 15 og 16 har rester av dekor på den vinkelrette siden av tilen som skulle ha vendt inn mot koret. Noten for korets tilevegg sitter ca. 8 cm fra den vinkelrette siden, og den delen som ligger mellom den vinkelrette siden og noten er også dekorert som tilens innside og vinkelrette side, så den har altså gått noe frem i koråpningen, men på den tid veggen ble dekorert, har det ikke vært noen sammenhengende tilevegg her, og neppe heller opprinnelig.

Tilene 15 og 16 har nemlig på innsiden spor etter bueanfang som har fortsatt inn i koråpningen, men den kan ikke ha vært noen tilevegg, antagelig bare en bue som har vært naglet til siden av tilene 15 og 16. At det da har vært et slags korskille her, viser innfellingen for en vannrett planke i tilenes vestsida, og fra denne kan det ha gått to stolper som har tredelt korskillet

og opptatt buone. Detaljer her er det ikke lett å finne ut nå, og skisser av det kan bare antyde disposisjonsprinsippet.

Tile 16 har en innfelling for en konstruksjon skrått opp mot nord i øvre del. Dekoren på vestsiden av tile 16 er avsluttet, men på tile 15's vestsida synes den å være rett avsluttet ca. 7 cm fra sydsiden. Kanskje har det her vært dekket nordover, hva nagler kan tyde på. Kanskje har det vært sidealtre ved siden ^{buene} ~~husene~~.

Ut over disse 16 er det ikke flere regulære veggtiler, medmindre en, tile 17, har vært av vanlig type; den er nå 352 cm lang, og har buet, tjæret ytterside og 12 cm tykkelse på det tykkeste, men begge kantene er avøket, så hverken not eller fjær er bevart. Dens nåværende bredde er 36 cm. Ingen av endene er opprinnelig, men den vannrette, røde bemaling som vi har lagt merke til som en slags brystningsmaskering på tilens innsida, går tvers over innsiden på tile 17 ca. 30 cm fra den ene avsagede enden.

Blant materialene er det 3 stavlegjer. Den ene, stavlegje 1, er 247 cm lang og har not for tiler i den ene siden. Yttersiden er tjæret og innsiden bleket, og de har det forsenede profil vi kjenner fra tilene på hver side ved noten. Stavlegjen er 4,5 cm tykk og 40 cm bred. Langs utvendig oversida har den skrått opplegg for sperre (fornaglet) 104-117 fra den ene enden. Over oversiden forøvrig er fordelt 4 naglehull som er boret inn skrått oppover. Indre halvdel av oversiden er noe skrå utover til en loddrett oppgående flate som er hugget vekk. I den ene enden, som er noe utbrutt for et hull som har vært her, er stavlegjen opprinnelig avsluttet og ser ut til å ha gått 159 inn i 189 m stolpe.

Stavlegje 2 er 251 cm lang og har vel vært lenger i begge ender, som er avhugget. Den er 44 cm høy, 7,5 cm tykk og har not i undersiden, men ingen profil hverken ute eller inne. Øvre side er skrådd av nedover utad, og her er det lett med trenaglehull men ingen spor etter sperrer, så det ser ut til at bordtaket har vært festet direkte på stavlegjen.

Stavlegje 3 er 250 cm lang, og den synes å ha opprinnelig lengde. Den er 44 cm bred i den ene enden og 47 cm i den andre; not i undersiden og 7,5 cm tykkelse, men ingen profil. I den ene enden er den skråhugget fra innsiden slik at den kan ha gått butt i butt med en tilsvarende avskrådd stavlegje som er krummet inn mot den i rett vinkel. Oventil har utsiden av denne en noe mindre skråflate med tverrnaglehuller tett i tett.

Det er to svillestykker bevart. Svill 1 er 236 cm lang. Utsiden har tjære, undersiden er forhugget, oversiden har not med tjære i og avtrykk av tiler med skrå sider som svarer til notens hullform. Endene er avhugget og har innhugg på innsiden som tegningen viser, men innhuggene er grove og skyldes vel at sviller har tjent til gulvplanke med utsiden opp og at innsiden da er tilhugget etter gulvbjelkene. I nedre del av notens vange er opprinnelig hugget vekk 87 cm fra enden, og det er tjære i bunnen av noten der hvor vangen skulle vært.

Svill 2 har også tjent som gulvplanke og har sekundære innhugg for gulvbjelkene på utsiden, som må ha ligget ned da den var gulv. Den har not i oversiden, men noten opphører 109 cm fra den ene enden. I dette parti er såvel oversiden som utsiden av svillen fri for tjære og synes alltid å ha stått dekket. Det samme gjelder undersiden. Men svillen har ikke spor etter noen

konstruktiv forbindelse i dette parti. Merkelig er det at hele oversiden av svillen er tjæret på begge sider av det rene parti, både partiet uten not og med not. Noten derimot er fri for tjære. At noten ikke har tjære kan tyde på at den har vendt oppover og at det er undersiden som har fått not, etter at det er en stavlegje vi har for oss. Dette blir bekreftet ved at dens tverrsnitt er rektangulært 12 cm bred og 31,5 cm høy. Dessuten har utsiden sperrespor som først får mening når den oppfattes som stavlegje. Merkelig er at sperresporene går på skrå og tyder på at sperrene ikke har gått vinkelrett ut fra stavlegjen sett i plan, men på skrå opp mot venstre når vi ser stavlegjen utenfra. Stavlegjens overside er plan uten spor av forbindelse.

A 68 FLESBERG KIRKE

Materialer fra stavkirken.

Beskrivelse 4. juli 1964 ved Håkon Christie.

Da gulvene ble lagt om for snart 10 års siden, ble det funnet stavkirketiler og andre gamle materialer som undergulv. Disse ble lagret under et bølgeblikktak øst for uthuset som står øst for kirkegården og skal nå til Oldsaksamlingen.

Det er 7 gulvplanker ca. 4,50 cm lange nå, men de er saget over i den ene enden alle, og har vært noe lenger; den ene enden er imidlertid original økset og har et skråttstillet halvt naglehull på oversiden etter den skrå fornagling som kjennes fra stavkirkegulv. Gulvplankene er tiløkset i undersiden, og delvis også i oversiden er det forhugget for senere gulvbjelker. De 6 er 35-40 cm brede mens den ene bare er 20 cm bred. Den har skrå naglehull ~~også langs den ene langsiden og har altså ligget mot en svill med den ene langsiden.~~

Den gamle kortsiden har ett skrått naglehull. Oversiden av denne planken er lite slitt og har nokså markante skrå øksehugg. Det er adskillig tjæresøl på den, og i tjæren er det avtrykk etter tverrgående innretning som har stått på den. Plankene er bredest på oversiden og sideflatene skrår noe innover. De er 12-15 cm tykke og temmelig uhåndterlige.

Av stavkirke tiler (veggplanker) av vanlig type er det 12 store lengder og 4-5 mindre stubber. Av vanlig type vil si slik som de andre i kirken med not i den ene og fjær i den andre siden.

Tegningen laget i
Kjøtskuss.

C.36205/23

124

125

128

131

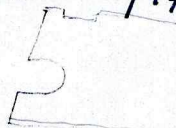
132

C.36205/18

C.36205/14

Tile 1 er 363 cm lang, men den er rett avhugget i begge ender uten merke etter fjær for stavlegje og svill. Den er 47 cm bred og 12 cm tykk på det tykkeste, hvor den har profil. Den siden som har profil kan være buet eller nokså parallell innsiden inntil 5-10 cm fra noten, hvor den bøyer inn.

C.36205/17

Tile 2 er 256 cm lang, sekundært avhugget i begge ender. Fjæren er borthugget og den har nå 32 cm bredde. Påfallende er at den og noen andre ikke har vinkelrett hjørne i utvendig side ved profilet. 11 cm tykk.

C.36205/12

Tile 3 er 235 cm lang, 45 cm bred og 12 cm tykk med skrå side i profilet. Den ene enden er sekundært avhugget, mens den andre, som har gammel rett avhugning, har et firkantet hull 5 cm høyt og 12 cm bredt 44 cm fra enden.

C.36205/3

Tile 4 er målt, den har fått den ene vangen på noten hugget av.

C.36205/27

Tile 5 er 364 cm lang. Nedre ende er intakt bortsett fra at fjæren, som har stått ned i svillens not, er hugget av. Oventil er den saget av. Den har hatt not iden ene siden, men notens indre vange er hugget vekk. Fjæren er også hugget vekk. Tilen er nå 48 cm bred, og med fjæren ville den vel bli 53 cm. Den er 12 cm tykk i notsiden. Innsiden har nedentil en avskråing fra fjæren.

C.36205/21

Tile 6 er 363 cm lang. Den ene enden, ant. toppen, har opprinnelig ende med noe avskrådd innside. Toppen som har gått opp i stavlegjen, er hugget av. Tile 6 er 45 cm bred og 11 cm tykk.

C.36205/22

Tile 7 er 361 cm lang, 45 cm bred og 12 cm tykk. Den er avhugget i begge ender.

C.36205/30

Tile 8 er 364 cm lang, 45 cm bred og 10 cm tykk. Fotenden er bevart bortsett fra at tappen som har stått i svillen er forhugget.

C.36205/33

Tile 9 er 373 cm lang. Den er avøksset i begge ender. 132-150 cm fra det som nå er øvre ende har den et firkantet hull som går på skrå tvers gjennom tilen nedover mot utsiden. Hullet er 9 cm bredt og har vel gitt opplegg for svalens sperre, selv om det ikke er merke etter fornagling. Tilen er 38 cm bred og 9 cm tykk.

C.36205/29

Tile 10 er 353 cm lang. Fotenden er bevart bortsett fra at tappen som har gått ned i svillen er hugget bort. Med denne og de andre tiler, hvis nederende er bevart, legger vi merke til at den ytre halvdel av nedre endeplate, som har dekket svillens ytre side, har dryppneseprofil som vel har hindret vannet fra å trenge inn. Det er som regel tjæret ^{et} stykke inn langs undersiden av denne del av tilen. Innsiden av tilen har vært noe avskrådd for å gi kileform til tappen, som har gått ned i svillens not. Tile 10 er 46 cm bred og 12 cm tykk i notsiden. Den har et spor for et bokbreit som går opp fra 74-81 cm over bevart fotende. Sporet går stigende fra notsiden 24 cm inn på tilen.

C.36205/26

Tile 11 er 363 cm lang. Øvre ende er avhugget, men fotenden er bevart, bortsett fra at toppen er hugget av. Den er 40 cm bred i toppen og 48 cm bred i foten. For noen av tilene gjelder det at de er bredere i den ene enden enn den andre, men for ingen så uttalt som her. Tykkelsen på tile 11 er 11,5-12,5 cm.

C.36205/5

Tile 12 er 352 cm lang. Fotenden er antagelig bevart så å si fullstendig, for innsiden har opprinnelig avskråing nedover, men det må være avøksset her senere, men ikke nylig. Den er 40 cm bred, ca. 9 cm tykk i notsiden.

Jnts.

140 cm over fotenden begynner et dekorert felt med nederst arkade på hvit bunn og over vegetabilsk ranke. I buefeltet står nok nadverden s innstiftelse i sort fraktur nokså avslitt. Oventil avsluttes dekorasjonen etter en buelinje med topp 40 cm under topp av tile.

Flere regulære tiler er ~~det ikke~~, men det er to korte stubber av denne type, 65 og 75 cm lange med ca. 35 cm bredde, og et tredje stykke av en 155 cm lang hvor bare halvdel med noten er bevart.

C.36205/8

C.36205/9

C.36205/11

Tile med fjær i begge sider representeres av tile 13 som er målt opp. Dens øvre ende er bevart med avskrådd innside, men det er ikke klare merker etter topp som har gått opp i stavlegjen. Utsiden er buet og innsiden er også noe buet til hver side mot falsen for fjæren. Innsiden har dekor med buefelter og liniære bånd og innskrifter i sort fraktur, nederst også forhugget i nedre ende. Øvre del er dekorert med ranker i tre soner og avsluttes 29 cm under toppen.

C.36205/2

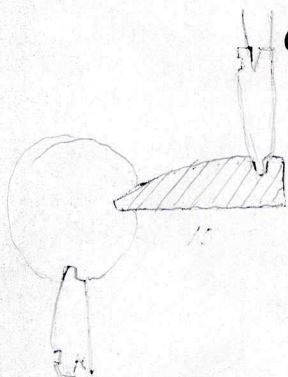
En annen tile med fjær i begge sider er bevart i tile 14 som er 213 cm lang. Den er kileformet og 12 cm bred mellom fjærene i den ene enden og 7 cm bred mellom fjærene i den andre. Fjærene er imidlertid sterkt forhugget, men ser ut til å ha hatt vanlig bredde på ca. 5 cm. Tilens innside er forhugget og den buede del av utsiden, men den har vært buet utvendig. Antagelig er tile 14 en kile til å drive ned til slutt for å tette veggene.

36205/6

C.36205/4

C.36205/7

Tile 15 og 16 er veggtiler som må ha hørt hjemme i et innspringende hjørne uten stolpe, ant. hjørnet mellom skip og kor. Tilene er målt. De har regulær fjær i den ene siden. Hvis de har hørt hjemme i skipets østvegg og opptatt korets langvegger i den rill eller not de har på sin ytterside, har tile 15 sittet i nord og tile 16 i syd.

Kanskje har de utgjort hele bredden av veggstykket fra skipets østre hjørnestolper til koret eller, at avstanden fra veggstolpe til kor ikke var mer enn 30 cm, m.a.o at fjæren har gått inn i stolpens not. På oppmålingen av stavkirkens stående deler har jeg ikke kunnet avgjøre om tilen nærmest stolpen har regulær not med fals på innsiden, eller går inn uten fals, men jeg har tegnet dem uten fals. Av de bevarte løse tiler er det ingen uten fals for fjæren, og det er vel derfor mest sannsynlig at også tilen som går inn i stolpen har hatt fals for fjær. Disse to tilene, 15 og 16, kan forsåvidt ha gått inn i skipets østre hjørnestolper. Et tegn som tyder på det er det at falsen nedentil på begge er trukket noe inn fra fjærens ytterkant, og det kan være av hensyn til stolpens base. Det samme forhold er observert på tile 5, som kan ha gått inn mot ett av korets østre stolper.

Både tile 15 og 16 har rester av dekor på den vinkelrette siden av tilen som skulle ha vendt inn mot koret. Noten for korets tilevegg sitter ca. 8 cm fra den vinkelrette siden, og den delen som ligger mellom den vinkelrette siden og noten er også dekorert som tilens innside og vinkelrette side, så den har altså gått noe frem i koråpningen, men på den tid veggen ble dekorert, har det ikke vært noen sammenhengende tilevegg her, og neppe heller opprinnelig.

Tilene 15 og 16 har nemlig på innsiden spor etter bueanfang som har fortsatt inn i koråpningen, men den kan ikke ha vært noen tilevegg, antagelig bare en bue som har vært naglet til siden av tilene 15 og 16. At det da har vært et slags korskille her, viser innfellingen for en vannrett planke i tilenes vestside, og fra denne kan det ha gått to stolper som har tredelt korskillet

og opptatt buone. Detaljer her er det ikke lett å finne ut nå, og skisser av det kan bare antyde disposisjonsprinsippet.

C.36205/1

Tile 16 har en innfelling for en konstruksjon skrått opp mot nord i øvre del. Dekoren på vestsiden av tile 16 er avsluttet, men på tile 15's vestside synes den å være rett avsluttet ca. 7 cm fra sydsiden. Kanskje har det her vært dekket nordover, hva nagler kan tyde på. Kanskje har det vært sidealtre ved side^{buene}husene.

C.36205/34

Ut over disse 16 er det ikke flere regulære veggtiler, medmindre en, tile 17, har vært av vanlig type; den er nå 352 cm lang, og har buet, tjæret ytterside og 12 cm tykkelse på det tykkeste, men begge kantene er avøksset, så hverken not eller fjær er bevart. Dens nåværende bredde er 36 cm. Ingen av endene er opprinnelig, men den vannrette, røde bemaling som vi har lagt merke til som en slags brystningsmaskering på tilens innside, går tvers over innsiden på tile 17 ca. 30 cm fra den ene avsagede enden.

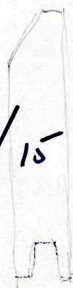
C.36205/20

Blant materialene er det 3 stavlegjer. Den ene, stavlegje 1, er 247 cm lang og har not for tiler i den ene siden. Yttersiden er tjæret og innsiden bleket, og de har det forsenkede profil vi kjenner fra tilene på hver side ved noten. Stavlegjen er 4,5 cm tykk og 40 cm bred. Langs utvendig overside har den skrått opplegg for sperre (fornaglet) 104-117 fra den ene enden. Over oversiden forøvrig er fordelt 4 naglehull som er boret inn skrått oppover. Indre halvdel av oversiden er noe skrå utover til en loddrett oppgående flate som er hugget vekk. I den ene enden, som er noe utbrutt for et hull som har vært her, er stavlegjen opprinnelig avsluttet og ser ut til å ha gått 159 inn i 189 m stolpe.

Stavlegje 2 er 251 cm lang og har vel vært lenger i begge ender, som er avhugget. Den er 44 cm høy, 7,5 cm tykk og har not i undersiden, men ingen profil hverken ute eller inne. Øvre side er skrådd av nedover utad, og her er det lett med trenaglehull men ingen spor etter sperrer, så det ser ut til at bordtaket har vært festet direkte på stavlegjen.

C. 36205/15

Stavlegje 3 er 250 cm lang, og den synes å ha opprinnelig lengde. Den er 44 cm bred i den ene enden og 47 cm i den andre; not i undersiden og 7,5 cm tykkelse, men ingen profil. I den ene enden er den skråhugget fra innsiden slik at den kan ha gått butt i butt med en tilsvarende avskrådd stavlegje som er krummet inn mot den i rett vinkel. Oventil har utsiden av denne en noe mindre skråflate med tverrnaglehuller tett i tett.

C. 36205/10

Det er to svillestykker bevart. Svill 1 er 236 cm lang. Utsiden har tjære, undersiden er forhugget, oversiden har not med tjære i og avtrykk av tiler med skrå sider som svarer til notens hullform. Endene er avhugget og har innhugg på innsiden som tegningen viser, men innhuggene er grove og skyldes vel at sviller har tjent til gulvplanke med utsiden opp og at innsiden da er tilhugget etter gulvbjelkene. I nedre del av notens vange er opprinnelig hugget vekk 87 cm fra enden, og det er tjære i bunnen av noten der hvor vangen skulle vært.

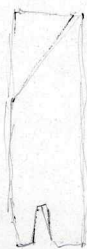
36205/19(?)

C. 36205/16

Svill 2 har også tjent som gulvplanke og har sekundære innhugg for gulvbjelkene på utsiden, som må ha ligget ned da den var gulv. Den har not i oversiden, men noten opphører 109 cm fra den ene enden. I dette parti er såvel oversiden som utsiden av svillen fri for tjære og synes alltid å ha stått dekket. Det samme gjelder undersiden. Men svillen har ikke spor etter noen

konstruktiv forbindelse i dette parti. Merkelig er det at hele oversiden av svillen er tjæret på begge sider av det rene parti, både partiet uten not og med not. Noten derimot er fri for tjære. At noten ikke har tjære kan tyde på at den har vendt oppover og at det er undersiden som har fått not, etter at det er en stavlegje vi har for oss. Dette blir bekreftet ved at dens tverrsnitt er rektangulært 12 cm bred og 31,5 cm høy. Dessuten har utsiden sperrespor som først får mening når den oppfattes som stavlegje. Merkelig er at sperresporene går på skrå og tyder på at sperrene ikke har gått vinkelrett ut fra stavlegjen sett i plan, men på skrå opp mot venstre når vi ser stavlegjen utenfra. Stavlegjens overside er plan uten spor av forbindelse.

Klipp i middelalderarkivet